

"וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית"

**הלקח הנשגב באמונה מעבודת שדות וקרמים:
אדם זורע במעמקי האדמה ומאמין בחי העולמים**

נמצינו למדים מדבריו הקדושים יסוד גדול, כי אמונה היא בבחינת הצינור שעל ידו נמשך השפע מלמעלה למטה, ולכן כאשר יש פגם באמונה אז נפסק השפע שיוורד מלמעלה למטה, כי בהעדר הצינור אי אפשר שירד השפע למטה. וזהו שכתוב (תהלים לב-י): **"והבוטח בה' חסד יסובבנו"**, כי על ידי הבטחון בה' ממשיכים את אותו השפע שהוא מאמין בו.

מעתה ירווח לנו להבין דברי הרבי ר' זושא זי"ע, שהקב"ה ברא את העולם כך שלא יחסר בו שום שפע, אבל כדי שהשפע ירד בעולם בתמידות צריך לזה אמונה שהיא הצינור המוריד את השפע, נמצא שאם לא היו שואלים: **"מה נאכל בשנה השביעית"**, היה השפע ממשיך לרדת לכל אחד כצרכיו בלי שום חיסור, אולם מכיון שתשאלו **"מה נאכל בשנה השביעית"**, הרי יש בזה פגם גדול באמונה ועל ידי זה נפסק השפע, אך עם כל זאת מחמת שאתם מקיימים מצות שמיטה כהלכתה: **"וצויתי את ברכתי"**, אצטרך לחדש את השפע מחדש.

**"וכי תאמרו מה נאכל"
מדרגה גדולה של בטחון**

אמנם יש כאן מקום להתבונן לפי מה שמבואר בספרים הקדושים, שכל התורה כולה שייכת אצל כל אחד מישראל לפי מדרגתו, הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, כי כל אחד יכול למצוא בתורה רמזים איך לעבוד את ה' לפי מדרגתו בעבודת ה', ומה נפלאים הם דברי ה"ישמח משה" (פרשת לך לך) שמבאר לפי זה מה שמצינו הרבה פעמים הביטוי בגמרא (ברכות לא:; יבמות עא, כתובות סז): **"דברה תורה כלשון בני אדם"**, הכוונה בזה שהתורה הקדושה מדברת כלשון בני אדם, לכל אחד כפי מדרגתו בעבודת ה', הנה הדברים בלשון קדשו:

"בכמה מקומות דאמרינן דברה תורה כלשון בני אדם, צריך ביאור דאיך בתורת אמת יעדר האמת [כלומר איך יתכן שהתורה לא דברה בלשון תורה

אמונה צינור הממשיך את השפע מלמעלה

ונראה להרחיב בביאור דבריו הקדושים, על פי מה שהביא ה"אוהב ישראל" (פרשת נח) בשם הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע:

"דהנה תיבת אמונה יש לה שני פירושים, א' כפשוטו האמנת הדבר שבודאי יהיה כך, עוד יש לומר אמונה מלשון (אסתר ב-ז) ויהי אומן את הדסה, והוא לשון המשכה וגידול, כי באמונה יש כח זה שעל ידי האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא, היינו על ידי שהוא מאמין בהשי"ת ובוטח בו באמונה שלימה על שום איזה דבר, אז נמשך הדבר ההוא ובה בשלימות."

על פי הקדמה זו מפרש הרבי ר' מיכל זי"ע בפרשת נח (בראשית ז-ז): **"ויבוא נח וגו' אל התיבה מפני מי המבול"**. ופירש רש"י: **"מפני מי המבול, אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים"**. ולכאורה יפלא מאד, איך אפשר לומר על נח, שהקב"ה העיד עליו (שם א): **"כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה"**, שהיה מקטני אמנה בדברי הקב"ה. אך לפי האמור מבאר הרבי ר' מיכל ענין זה בלשון קדשו של ה"אוהב ישראל":

"והנה נח הצדיק בודאי האמין בשלימות בכל אשר דיבר אליו השי"ת, בכל לבבו ובכל נפשו בתמימות כדרכו הטוב מאז ומקדם, אך בדבר זה היה ירא להאמין באמונה שלימה בכל לבבו, כי אולי יהיה הוא הגורם להבאת המבול, היינו על ידי שלימות אמונתו יומשך בודאי מזה הבאת המבול, ולא היה יודע איך ליתן עצות בנפשו מה לעשות. וזהו שפירש רש"י ז"ל, מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין, רצונו לומר באמת היה מאמין, רק שירא להאמין בשלימות שהשי"ת יביא המבול, כי אולי יהיה הוא הגורם לזה וכנ"ל, עד שדחקוהו המים".

בפרשתנו פרשת בהר דבר בעתו מה טוב להתבונן במה שכתוב במצות שמיטה (ויקרא כה-ט): **"וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית ועשת את התבואה לשלוש השנים"**. פירוש, הקב"ה מבטיח להכניס ברכה בתבואה של השנה השישית, לאותה שנה, לשנת השמיטה שאין זורעים בה, ולשנת השמינית שאין בה צמיחה משנת השמיטה.

פתח דברינו יאיר בביאור הנשגב הידוע בעולם שהביא בספר הקדוש "נועם אלימלך" בשם אחיו הקדוש הרבי ר' זושא זי"ע, שעמד על המחקר להבין לשם מה האריך המקרא להקדים השאלה: **"וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית"**, הלא דרך המקרא לדבר בלשון קצרה והיה מספיק לומר מיד: **"וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית"**, ושוב לא ישאל שום אדם מה נאכל. ותירץ הרבי ר' זושא זי"ע כפי שמביא ה"נועם אלימלך" בשמו:

"ונראה שהשי"ת ברוך הוא, כשברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכות שפע לצרכי בני אדם, ודרך השפע שלא להפסיק כלל, אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ב"ה... אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות עליונים, ומתישין כח פמליא של מעלה רחמנא ליצלן, ואז נפסק השפע חלילה, וצריך השי"ת ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחלת הבריאה."

וזה הוא 'וכי תאמרו', שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם, שיהיה שלם בבטחונו על אלקיו ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל, הוא עושה פגם חלילה בהשפע, ואטרחו כלפי שמיא לצוות מחדש. 'וכי תאמרו', פירוש כאשר תאמרו כך, ואז תטריחו אותי 'וצויתי את ברכתי', אלא לא תתנהגו כך ותבטחו בה' בכל לבבכם, ואז תלך השפע בלי הפסק כלל, תמיד לא יחסר כל בה'.

**נועם אלימלך בשם אחיו הרבי ר' זושא:
אם אדם היה מאמין שהקב"ה זן לכל חי לא היה לו חסר כלום**

**השאלה: "מה נאכל בשנה השביעית", מקלקלת השפע,
"וצויתי את ברכתי", מחדש בזכות מצות שמיטה**

**ביאור הירושלמי: "אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי העולמים וזורע".
הלא גם הכופרים זורעים באדמה**

**אדם המאמין בה' שזורע באדמה רבבות זרעים המכוסים בעפר
מתקשר ביתר קלות להקב"ה שיצליחו בצמיחתם**

היבול, ולא יכלו להימנע מלהרים את עיניהם לשמים לבקש מהקב"ה: ריבוננו של עולם אנא שלח את הגשמים בעתם, ועל ידי זה התחילו להתחזק באמונתם בה' בראותם כמה הם תלויים בחסדי שמים.

"אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין"

יומתק להבין בזה מה ששינינו בגמרא (תענית ט:): "אמר רבי יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר (דברים כח-ה) יצו ה' אתך את הברכה באסמיק. תנא דבי רבי ישמעאל אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו. שנאמר יצו ה' אתך את הברכה באסמיק."

לפי האמור הביאור בזה, כי כאשר רכושו של אדם סמוי מן העין, יותר קל לו להתגבר על היצר של "כוחי ועוצם ידי" ולהתחזק באמונתו בה' שהיא סגולה להמשכת הברכה, כפי שלמדנו מדברי הרה"ק מזלאטשוב זי"ע כי "אמונה" פירושה המשכה, אבל אם אין הרכוש סמוי מן העין אלא גלוי לפניו כל הזמן, קשה מאד להתגבר על היצר המתנגד לאמונה, ולכן אין הברכה מצויה בו.

וזהו שמביא ראייה לכך ממה שכתוב: "יצו ה' אתך את הברכה באסמיק", כי "אסם" פירושו אוצר שמכניסים בו את התבואה, כמו שמפרש בתרגום אונקלוס: "פִּקְדֵי יְיָ עִמָּךְ יֵת בְּרִפְתָּא בְּאוֹצְרֵךְ". והנה כל הזמן שהזרעים היו במעמקי האדמה, לא היתה סכנה מצד היצר של כוחי ועוצם ידי, אבל כאשר הצמחים מתגלים על פני השדה ובעל השדה רואה בעיניו את התבואות הרבות, הרי הוא עלול שוב ליפול ברשת היצר של כוחי ועוצם ידי.

לכן העצה על כך היא להכניס את כל התבואות באוצר כדי שיהיה סמוי מן העין, וזהו שכתוב: "יצו ה' אתך את הברכה באסמיק", ומזה למדו שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין. וזהו שאמר דוד המלך (תהלים קכו-ה): "הזורעים בדמעה

מבית עבדים, ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

הרי לנו דברים ברורים, שאין הכתוב מזהיר כאן על סתם אמונה בה', שכל יהודי המאמין בה' ובתורתו מאמין באמונה שלימה, אלא האזהרה כאן היא כאשר אדם פועל במעשה ידיו, ורואה במו עיניו את הצלחתו הגדולה, ברכוש הרב שיש לו, בבתים הרבים, בבקר ובצאן, כל כיסיו מלאים בכסף ובזהב, אז יש סכנה גדולה שמתוך ריבוי השפע שרכש במעשה ידיו, יכניס בו היצר הרע מחשבת פיגול: "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה".

הנה כי כן זהו הביאור במה שאמרו חכמינו ז"ל: "אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי העולמים וזורע". כי בשעה שאדם זורע זרעים בתוך האדמה, הרי מאותו רגע שעפר האדמה מכסה על הזרעים, הוא לא יכול לראות את כל התהליך שקורה מתחת לאדמה, איך הזרעים נרקבים תחילה, איך הם מתחילים להכות שורש ולצמוח, הוא תלוי בחסדי שמים בבוא עולם שהוא כל כך מאמין בו, ומתפלל אליו שישלח את הגשמים בעתם, שהזרעים יצמחו מן האדמה בריאים ושלמים, שלא יכה בהם השרב, שלא ישלטו בהם התולעים וכל מיני מכות העלולות בקלות לקלקל אותם.

ובכן כאשר אלפי רבבות זרעים פזורים בכל השדה טמונים במעמקי האדמה, שצריכים להתפתח שם כעובר במעי אמו עד שיתגלו בחוץ, אין סכנה ליהודי המאמין אמונה שלימה בה' שיתפתה לפיתוי של היצר הרע: "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", כי במצב כזה אי אפשר לשכוח אפילו לרגע כמה הוא תלוי בחסדי שמים.

וכבר שמעתי מכמה בעלי תשובה חקלאים, העוסקים בעבודת שדות וכרמים, כי אחד מהדברים שגרמו להם להתקרב לה', היה אחרי שחרשו וזרעו את הזרעים באדמה, והרגישו את אוזלת ידם שאין בכוחם להבטיח את הצלחת

כי אם בלשון בני אדם שאינה האמת]. והנראה לי לבאר דרך כלל בכל מקום... דהתורה הקדושה ניתן לכל המון ישראל מגדולים ועד קטנים, וכולל הכל כל אחד לפי מדרגתו... ואם כן מדבר לכל אחד לפי מדרגתו כפי האמת, והיינו כלשון בני אדם... והבן זה כי הוא ענין נפלא וכלל גדול בתורה".

לפי זה צריך ביאור איך מתפרשת השאלה: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית", לאנשים כשרים שמדרגתם באמונת ה' לא נפגמה כלל, ואין להם שום ספק שהקב"ה יזמין להם את פרנסתם כפי שהוא מזמין לכל חי, שהרי ברור שגם להם רמזה התורה הקדושה לקח נשגב בעבודת ה', בשאלה של "מה נאכל" ובתשובה הברורה של "וצויתי את ברכתי".

לכן כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים נראה לפרש בדרך עבודה השאלה העמוקה של: "מה נאכל בשנה השביעית", על פי מה שדרשו בגמרא (שבת לא:): "מאי דכתיב (ישעיה לג-ו) והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו', אמונת זה סדר זרעים, עתיך זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים, ישועות זה סדר נזיקין, חכמת זה סדר קדשים, ודעת זה סדר טהרות".

ופירושו התוספות: "אמונת זה סדר זרעים, מפרש בירושלמי שמאמין בחי העולמים וזורע". יש לציין כי מאמר זה לא נמצא בתלמוד ירושלמי שלפנינו, אבל הוא נמצא לפנינו במדרש (במדב"ר ג-טו): "סדר זרעים שאדם מאמין בחייו של עולם וזורע". וכבר נתייגעו המפרשים להבין הכוונה בזה, וכי רק המאמין בחי העולמים זורע, הלא גם הכופרים הפתאים שאינם מאמינים בחי העולמים זורעים באדמה, ביודעם שכך היא דרכו של עולם שכשזורעים זרעים באדמה הרי הם צומחים.

הזריעה במעמקי האדמה מחזקת את האמונה בה'

ונראה לבאר הכוונה הברורה בזה בדרך הפשט, כי הן אמת שגם הגוים שאינם מאמינים בה' לא יאמינו בו גם כשהם זורעים באדמה, אבל כאן מדובר בשלומי אמוני ישראל המאמינים בה' אמונה שלימה, אלא שגם אצלם בשעה שהם עוסקים בענייני העולם הזה, הרי כך דרכו של היצר להשכיח מהם השגחת ה' ולהעצים את מעשי ידיהם, כפי שמוזהר אותנו הכתוב על כך בפרשת עקב (דברים ח-יא):

"השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך, פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת, ובקרך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים

יעסוק בחקירות להוכיח את האמונה, אלא יעסוק בשבירת גאוותו ובהכרת שפלותו:

"לזאת העצה היעוצה לאותן שסובלים מבלבולי הספיקות והרהורים, להניח מלהתעסק בענייני ספיקותיהם אלא להשתדל במדת הענוה, ללמוד בספרים הקדושים המעוררים לענוה, ולצייר לעצמו ככל האפשר ביטול חשיבותו ושפלותו ולהתנהג במדת הענוה כמבואר בספרי יראים, ועל הכל להתפלל להשם יתברך באמת על זה, וככל שיתקרב יותר למדת הענוה, ככה יתבטלו ממנו הבלבולים והספיקות המטרידות אותו, והוא בדוק ומנוסה כנ"ל".

הנה כי כן ירווח לנו להבין מאמר הירושלמי: "אמונת זה סדר זרעים שמאמין בחי העולמים וזורע", כי עפר האדמה המכסה על הזרעים יש בו סגולה נפלאה, להשריש באדם שזרע בה את הזרעים מדת הענוה, שלא יבוא לידי גאווה בבחינת "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", כי זהו טבע הארץ להתמלא במדת הענוה, ועל כך אנו מתפללים: "ונפשי כעפר לכל תהיה".

שורש חטא עץ הדעת שהיה חסר בחינת מאמין בחי העולמים וזורע

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מה שמצינו בחטא עץ הדעת, כי מלבד עונש המיתה שגזר הקב"ה על אדם הראשון וכל הנבראים, כמו שהזכירו מראש (בראשית ב-17): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות", הוסיף הקב"ה להענישו בעמל פרנסתו בעבודת האדמה (שם ג-17):

"ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו, ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזעת אפיק תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לוקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

והנה כלל גדול הוא שהבורא יתברך שמו הוא שורש הטוב ואינו מתאכזר ח"ו לבריותיו, ומה שמביא יסורים על האדם יש בזה תכלית לעוררו להטיב את דרכיו, כמו שכתוב (דברים ח-ה): "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך". לפי זה צריך ביאור מהו העונש מדה כנגד מדה על מה שחטאו בעץ הדעת.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שכתוב לפני חטא עץ הדעת (בראשית ב-10): "ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה". וביאורו חכמינו ז"ל בפרקי דרבי אליעזר (פרק יב):

שורש חטא עץ הדעת הוא מחשבת הכפירה שהכניס הנחש הקדמוני: "והייתם כאלקים יודעי טוב ורע"

אדם הראשון נענש: "ארורה האדמה בעבורך", כדי שיצטרך להיות בבחינת מאמין בחי העולמים וזורע

השאלה העמוקה: "מה נאכל בשנה השביעית", הלא חסרה האמונה של מאמין בחי העולמים וזורע

התשובה על כך: בשנה השישית תצמח תבואה לשלוש שנים, נמצא שצריך בה אמונה לשלוש שנים

המפרנסת את צאצאיה, הוא רק בזכות מדת ענוה ושפלות רוח שיש לה, שכולם דורכים עליה ובכל זאת היא מצמיחה להם מזון, ועל כך אנו מתפללים: "ונפשי כעפר לכל תהיה", שנלך בדרכה להתנהג במדת הענוה.

הגאווה הוא שורש הכפירה והענוה שורש האמונה

והנה כאשר נתבונן נראה כי מדת הגאווה היא שורש הכפירה, כמבואר בגמרא (סוטה ד): כי רבי יוחנן אמר שכל אדם שיש בו גסות הרוח: "כאילו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך". ומזה נשכיל להבין כי מדת הענוה היא השורש לאמונה בה'. ויש לבאר הענין בזה על פי מה ששינוי בגמרא (שם ה): "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם".

הנה כי כן מאחר שאין הקב"ה רוצה להיות במחיצתו ואינו נמצא עמו, הרי זה גורם ח"ו שישכח ויכפור בה' בחשבו שאינו נמצא, ה' ישמרנו. ומה נפלאים הם דברי הגאון הגדול הסטייפלר זצ"ל בספרו "חיי עולם" (פרק כז):

"מבואר בספרים הקדושים שכל הספיקות והבלבולים בענייני אמונה אינם נמצאים אלא בלב הבעל גאווה, כי כל המתגאה אור השכינה מסתלקת ממנו, וכמו שאמרו חו"ל סוטה (דף ה.) דאמר הקב"ה על המתגאה אין אני והוא יכולים לדור בעולם. ואמרו שם (דף ד.): כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודה זרה כו', כאילו כפר בעיקר, שנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך עיין שם.

כי באמת הבעל גאווה אין לו אמונה שלמה, אבל מי שזוכה לענוה אמיתית, להרגיש ולחשוב עצמו כדבר שאינו כלום, תיכף ומיד מסתלקים ממנו כל הספיקות, וכל ההרהורים והבלבולים בטלים ומבוטלים נעלמים ואינם, וזה בדוק ומנוסה בבירור גמור".

אחרי שהאריך בזה הוא מסיים את דבריו בעצה נפלאה למי שיש לו ספיקות באמונה, שלא

ברנה יקצורו". כי הזורעים בדמעה מפאת אמונתם שהכל תלוי בחי העולמים, שיריד להם את הגשמים בזמנם, מובטח להם כי ברנה יקצורו, כי האמונה תמשיך את הברכה בכל מעשי ידיהם.

השפלות של האדמה מבטלת הקליפה של כוחי ועוצם ידי

ויש להוסיף נקודה יקרה לבאר גם בדרך רוחנית, הכח הנפלא שיש לעפר האדמה המכסה על הזרעים להביא את האדם להאמין בה', על פי מה שכתב ב"תפארת שלמה" (פרשת ויצא ד"ה והיה זרעך) לפרש מה שאנו מתפללים שלוש פעמים ביום בסיום תפלת שמונה עשרה (אלקי נצור), ומקור הדבר בגמרא (ברכות יז.): "ונפשי כעפר לכל תהיה", הנה הדברים בלשון קדשו על מה שהבטיח הקב"ה ליעקב בחלום (בראשית כח-17):

"והיה זרעך כעפר הארץ. יש להבין ענין הברכה הזאת שיהיו כעפר הארץ, ולא אמר כחול הים וכוכבי השמים כמו שכתוב לעיל (שם כב-17) כחול הים. אך הנה כתיב (קהלת ג-2) הכל היה מן העפר וגו', כי אמנם זהו בחינת העפר, אשר הוא אך המקיים את כל הברואים אשר עליה, כי מעפר יצא לחם ויניקה לכל נברא, ובלעדה לא תיכון כל בריה בעולם הזה, ובכל זאת היא שפלה מאד, ונדרכת בכף רגלי ההולכים עליה תמיד.

ממנה ילמד האדם כי זאת היא בעצמה הסיבה, שהעפר היא המצמחת מזון לכל בריה, מפני כי היא שפלה בעצמה ואיננה חשובה לכלום, לכן היא נתונה לאם כל נברא. וזהו שאמרו חכמינו ז"ל כי מי שמשים עצמו כעפר הקב"ה מגביהו עד לשמים... וזה שאומרים ונפשי כעפר לכל תהיה, על ידי שנפשי כעפר, לכן לכל תהיה - בחינת כל, הוא המשפיע על כל טוב לכל בריה".

נמצינו למדים מדבריו הקדושים חידוש גדול, כי מה שזכתה האדמה להיות "לאם כל נברא", בהיותה מצמיחה מזון לכל הנבראים כאם

ימשיכו את הברכה לשלש שנים, לשנה השישית, לשנת השמיטה שאסור בעבודת השדה, ולשנה השמינית שאין בה תבואה משנת השמיטה.

ויש להוסיף עוד על פי מה שהאריך ה"כלי יקר" (ד"ה ושבתה הארץ) לבאר הטעם למצות שמיטה, כדי להשריש בישראל את מדת האמונה והבטחון בה, ולתועלת הענין הבה נלמד היטב את הדברים בלשון קדשו:

"אומר אני שטעם מצוה זו היא להשריש את ישראל במדת האמונה והבטחון בה, כי חשש הקב"ה פן בבואם אל הארץ יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי, וכאשר כביר מצאה ידם, ישכחו את ה' ויסירו בטחונם ממנו, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה ועולם כמנהגו נוהג, ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם.

על כן הוציאתם ה' מן המנהג הטבעי לגמרי, כי בשש שנים דרך האומות לעשות שני שנים, ושנה אחת בור כדי שלא להכחיש חילה, והקב"ה אמר שש שנים תזרע שדך מדי שנה בשנה, ואני מבטיחך להוסיף כוחה שלא תכחיש. ועוד נס בתוך נס... שבשנה הששית יוסיף לה כח כל כך, עד שנאמר (ויקרא כה-כא) וצוית את ברכתי בשנה הששית, ועשת את התבואה לשלש השנים, ועל ידי כל המופתים הללו אשר שמתי בידך תדע כי לי כל הארץ...

וזה טעם נכון וברור יותר מכל מה שדיברו בו המפרשים, ולפי זה דין הוא שיתחייבו גלות בעוון השמיטה, מצד חסרון האמונה שבהם, כי לא האמינו בה' ולא בטחו בישועתו, שיעשה להם נס כזה בעשיית התבואה לשלש שנים".

נמצא לפי זה כי הזריעה בשנה השישית עם האמונה הגדולה בחי העולמים, שיצמיח את השדה שתספיק לשלש השנים, בשילוב קיום מצות שמיטה שהיא עצמה מחזקת את האמונה והבטחון בה, כל אלה הם רק מחזקים את האמונה בה, ויש בזה תיקון נפלא לחטא עץ הדעת שבזה תלויה הגאולה השלימה במהרה בימינו.

תכלית הקבורה באדמה היא לזכך את הגוף מזוהמת הנחש שנדבקה בו בחטא עץ הדעת.

לפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי מאחר ששורש החטא וזוהמת הנחש היה הכפירה בה, על ידי שהכניס בהם גאווה בבחינת: "ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", לכן התיקון על כך הוא: "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", כדי שיזדכך הגוף מזוהמת הנחש בארץ שיש בה מדת הענוה, שהכל דורכים עליה והיא מצמיחה להם מזון. ויש לרמז ענין זה במה שכתוב (תהלים לז-ג): "בְּטַח בַּה' וְעֲשֵׂה טוֹב שְׁכֵן אֶרֶץ וְרַעַה אֲמוֹנָה". פירושו, שישכין את מחשבתו בתכונת הארץ שגופו נוצר ממנה ואלה ישוב אחרי מיתתו, כדי לרעות וללמוד ממנה מדת הענוה המביאה לידי אמונה בה'.

"וכי תאמרו מה נאכל" בלי זכות של אמונה

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו לפרש הכתובים גם למי שהם שלימים באמונתם: "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית, הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו". הכוונה בזה כי מאחר שהתיקון על חטא עץ הדעת הוא שיזרע האדם ויאמין בחי העולמים, אם כן כל זה הוא בשש השנים שהעבודה מותרת בשדות, זורע האדם ומאמין בחי העולמים, ובזכות האמונה ממשיך ברכה בעמלו.

אולם "מה נאכל בשנה השביעית", באיזו זכות נמשיך הברכה בשנת השמיטה, "הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו", אם כן הרי חסרה העבודה של "מאמין בחי העולמים וזורע", שהיא סגולה להמשכת הברכה. הנה כי כן על כך באה התשובה העמוקה של הקב"ה: "וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים".

הביאור בזה, כי מאחר שמדובר באנשים כשרים הרוצים להתחזק באמונתם בה' על ידי שיזרעו ויאמינו בחי העולמים, לכן מבטיח הקב"ה שבשנה השישית יצמיח את תבואותיהם לשלש שנים, ועל ידי זה יצטרכו להגדיל את אמונתם בשנה השישית פי שלשה משנה רגילה, ובזכות אמונה גדולה זו

"ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, ומה עבודה היה בתוך הגן שאמר לעבדה ולשמרה, שמא תאמר יש מלאכה בגן עדן, שיזמור לכרמים, ולחרוש ולשדד את האדמה, או לעמר או לקצור, והלא כל האילנות נצמחין מאליהן. שמא תאמר יש מלאכה בגן עדן להשקות את הגן, והלא נהר מושך ויוצא מעדן, שנאמר (בראשית ב-י) ונהר יוצא מעדן [להשקות את הגן]. ומהו לעבדה ולשמרה, אלא לעסוק בדברי תורה ולשמור את דרך עץ החיים, ואין עץ חיים אלא תורה, שנאמר (משלי ג-יח) עץ חיים היא למחזיקים בה".

נמצינו למדים מזה, כי לפני חטא עץ הדעת לא היה צריך לעבוד עבודת שדות וכרמים אלא הכל צמח מאליו בלי שום טורח. זאת ועוד מבואר בגמרא (סנהדרין נט:): "אדם הראשון מייסב בגן עדן היה, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסנינין לו יין". הנה כי כן מאחר שהכל היה מוכן ומזומן ולא היו צריכים להתייעג ולהתפלל לה', נמצא כי היה חסר להם המצב של "מאמין בחי העולמים וזורע".

יש לומר כי מטעם זה הפילם הנחש הקדמוני ברשת הכפירה להכשילם באמונתם בה', כמו שכתוב (בראשית ג-ג): "ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמותו, כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע". ופירש רש"י: "כל אומן שונא את בני אומנתו, מן העץ אכל וברא את העולם. והייתם כאלקים, יוצרי עולמות".

לכן העניש אותם הקב"ה בעונש שטמון בו חינוך גדול: "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה", כדי שיצטרכו להגיע למצב של אמונה בה', שלא יזכו במזון בלי שום צורך לעבודת האדם, אלא יצטרך לחרוש ולזרוע ולסלק את כל הקוצים מן השדה, ועל ידי זה יתחזקו באמונתם בה' בבחינת "מאמין בחי העולמים וזורע".

יומתק להבין בזה מה שגזר הקב"ה מיתנה על האדם באומרו (שם ט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", על פי מה שמבואר ב"לקוטי תורה" לרבינו האריז"ל ב"טעמי המצוות" (פרשת ויחי מצות קבורה), ומקור הדבר בזה הקדוש במדרש הנעלם (פרשת וירא קטז), כי

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי'